

waterschap
**vallei en
veluwe**

Startdocument brede verkenning 2015-2017

Ambitie Grebbedijk

gemeente **Wageningen**

 provincie :: Utrecht

 provincie
Gelderland

UW WATERSCHAP

UW WATERSCHAP

Adres Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn

Telefoon (055) 527 29 11

E-Mail info@vallei-veluwe.nl

Website www.vallei-veluwe.nl

Ambitie Grebbedijk

Startdocument brede verkenning 2015-2017

Datum 20 augustus 2015

Ons kenmerk

Opgemaakt door
afdeling Planvorming

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding.....	3
1.1.	Aanleiding.....	3
1.2.	Doel en status startdocument	4
2.	Analyse	4
2.1.	Probleemanalyse.....	4
2.2.	Gebiedsanalyse.....	5
2.3.	Betrokken partijen	6
2.4.	Opgaven en ambities	6
3.	Resultaten voorverkenning en vervolgaanpak	10
3.1.	Resultaten voorverkenning	11
3.2.	Advies vervolgaanpak	12
4.	Doelen en vertrekpunt brede verkenning ambitie Grebbedijk.....	12
4.1.	Doel.....	12
4.2.	Projectresultaat	12
4.3.	Vertrekpunten verkenning	12
4.4.	Projectscope.....	14
5.	Hoofdlijnen vervolgaanpak	15
5.1.	Proces	15
5.2.	Organisatie	16
5.3.	Aandachtspunten vervolgaanpak	16
5.4.	Fasering/mijlpalen verkenning ambitie Grebbedijk	16
5.5.	Tijdpad ambitie Grebbedijk.....	16

Ambitie Grebbedijk

Startdocument

brede verkenning 2015-2017

20 augustus 2015

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In het regioadvies Nederrijn en Lek voor het Deltaprogramma 2015 is de Grebbedijk Deltadijk opgevoerd als effectieve maatregel om de veiligheid van de Gelderse Vallei ook in de toekomst zeker te stellen. In een bestuurlijke consultatieronde over dit regioadvies hebben colleges van GS en B&W, waterschapsbesturen en belangenorganisaties de ambitie ondersteund om zo snel mogelijk een sterke Grebbedijk te realiseren. De Gelderse Vallei kent een groot overstromingsrisico dat met relatief beperkte maatregelen aan de Grebbedijk fors gereduceerd kan worden. De Grebbedijk is daarmee een kansrijke locatie voor de toepassing van het concept Deltadijk door het hoge overstromingsrisico, de geringe lengte van de dijk (5,5 kilometer) en vanwege de mogelijkheid van functiecombinaties.

In het Deltaprogramma 2015 is vastgelegd dat uiterlijk in het Deltaprogramma 2017 wordt besloten over de start van een verkenning voor een Deltadijk Grebbedijk in verband met de veiligheidsopgave en kansen voor gebiedsontwikkeling.

Het waterschap heeft samen met de gemeente Wageningen en de provincies Utrecht en Gelderland in 2014/2015 nader onderzocht of de aanpak van de Grebbedijk niet alleen de veiligheid van het achterland kan waarborgen maar ook kansen biedt voor andere ruimtelijke opgaven en ambities. In het verlengde is ook onderzocht hoe zo'n robuuste en innovatieve dijk het best snel en integraal is te realiseren. Daartoe is in een omgevings- en beleidsanalyse verkend welke regionale wensen, ambities en opgaven er zijn voor de Grebbedijk. Er is een bandbreedte studie uitgevoerd om inzicht te krijgen in de veiligheidsopgave. Tenslotte is in de bandbreedtestudie ruimtelijke kansen onderzocht welke wensen en ambities binnen Wageningen zijn te verbinden aan de Grebbedijk. Dit startdocument geeft een weerslag van de onderzoeksresultaten als opmaat naar een volgende fase van verkenning.

1.2. Doel en status startdocument

De initiatiefnemende partijen Waterschap Vallei en Veluwe, de provincies Gelderland en Utrecht en de gemeente Wageningen hebben in een bestuurlijk overleg van 15 juni 2015 ingestemd met dit startdocument. Het is een weerslag van een gezamenlijke voorverkenning en bestendigt het draagvlak voor een snelle en brede aanpak van de Grebbedijk. Het startdocument is daarom ook opmaat naar een gezamenlijke vervolgfase.

Het startdocument maakt helder wat de opgaven, ambities en drijfveren van verschillende partijen op en rond de Grebbedijk zijn en wat de verbindende factor is om tot een gezamenlijke opgave te komen.

Voor dit startdocument is gebruik gemaakt van meerdere bouwstenen. De belangrijkste zijn de verkenning Grebbedijk uit 2010, het regioadvies Nederrijn en Lek Deltaprogramma Rivieren uit 2014 en een drietal onderzoeken die in de periode januari-juni 2015 zijn uitgevoerd (zie paragraaf 3.1).

2. Analyse

2.1. Probleemanalyse

De Grebbedijk beschermt de Gelderse Vallei tegen overstromingen vanuit de Nederrijn. Het maaiveldniveau bij de Nederrijn is ca. NAP +10 m. Dit loopt geleidelijk af naar NAP +0 m nabij de randmeren.

Bij een doorbraak van de Grebbedijk overstroomt nagenoeg de gehele Gelderse Vallei. Hierbij kunnen waterdieptes tot 4 meter ontstaan nabij Veenendaal met het risico op veel dodelijke slachtoffers. Een dergelijke overstroming heeft ook grote economische en maatschappelijke gevolgen. De schade die optreedt bij een doorbraak van de Grebbedijk is onder andere in de studies Waterveiligheid 21e Eeuw (WV21) en Veiligheid Nederland in Kaart 2 (VNK2) berekend. De directe economische schade is becijferd op 10 miljard euro. De totale schade is berekend op € 27 miljard, rekening houdend met de belangrijke infrastructuur (spoorlijnen, A1 en A12) die Oost- en West-Nederland verbindt.

Kaart 1: Overstroomd gebied bij doorbraak Grebbedijk

In het Nationaal Waterplan is de risicobenadering geïntroduceerd om de waterveiligheid in de toekomst te waarborgen en overstromingen te voorkomen. Die benadering kijkt naar de kansen op en gevolgen van een overstroming. Uit meerdere studies door VNK2, WV21, RIVM en het CPB komt naar voren dat het versterken van de Grebbedijk een kosteneffectieve maatregel is om het overstromingsrisico van de Gelderse Vallei te verkleinen.

Gegeven de grote overstromingsgevolgen is in het Deltaprogramma een hoge veiligheidsnorm van 1/100.000 voorgesteld voor de Grebbedijk. Het wetsvoorstel waarin deze normen zijn vastgelegd treedt volgens planning 1 januari 2017 in werking.

De Grebbedijk voldoet aan de huidige veiligheidsnorm van 1/1250 (overschrijdingkans). De nieuwe veiligheidsnorm van 1/100.000 (overstromingskans) stelt naar verwachting hogere eisen aan de dijk. Waterschap, provincies en gemeente willen de dijk snel minimaal op het vereiste veiligheidsniveau brengen en kansen benutten om meer te doen met de dijk. Daarvoor willen zij in gesprek met het gebied en nagaan of toekomstige veiligheidsmaatregelen kunnen samengaan met de verbetering van ruimtelijk kwaliteit, natuur, recreatie, cultuurhistorie, infrastructuur en economie.

De initiatiefnemende partijen willen verder kijken dan de norm en ook onderzoeken of een Deltadijk wenselijk is. Het Deltaprogramma heeft in haar programma van 2012 een Deltadijk gedefinieerd als een dijk die "zo hoog, breed of sterk is dat de kans op een plotselinge en oncontroleerbare overstroming vrijwel nihil is". Die ambitie geeft mogelijk verder ruimte voor ruimtelijke opgaven en ambities op en rond de Grebbedijk.

2.2. Gebiedsanalyse

De Grebbedijk beschermt de inwoners en economie van de Gelderse Vallei tegen overstromingen vanuit de Nederrijn. Het grootste deel van de Gelderse Vallei ligt in de provincie Utrecht. Het gebied heeft de stedelijke concentraties van Wageningen, Ede, Veenendaal en Amerfoort en het gemeentelijk samenwerkingsverband Regio Foodvalley als belangrijke economische pijlers. Door de Gelderse Vallei loopt een aantal belangrijke weg- en spoorverbindingen die een verbinding zijn tussen West en Oost-Nederland en Duitsland zoals de A1 en A12.

De Grebbedijk ligt voor het grootste deel in de gemeente Wageningen en voor een klein deel (circa 1 kilometer) in de gemeente Rhenen. De dijk is op basis van 'karakter' op te delen in vier deelgebieden conform onderstaand kaartbeeld. Kenmerkend voor deelgebied 1 is het hoornwerk, onderdeel van de Grebbelinie, dat zichtbaar is door een waterloop die de loop van het voormalige hoornwerk volgt. De dijk is hier in het verleden constructief versterkt om de cultuurhistorische waarden te beschermen. Verder richting het oosten onderscheidt zich gebied 2 door het landelijke karakter: landbouwgronden ten noorden van de dijk, zoals weidegrond en bometeelt, en natuurgebied van Europese betekenis ten zuiden van de dijk. Kenmerkend voor het derde deelgebied is de aanwezigheid van de stedelijke bebouwing van Wageningen aan beide zijden van de dijk. Het meest oostelijke deelgebied 4 kenmerkt zich door stedelijke bebouwing ten noorden van de dijk (woningen) en landbouwgronden ten zuiden van de dijk. Dit stuk dijk is wat smaller dan de rest van de Grebbedijk door de aanwezigheid van de grachten van Wageningen die parallel aan de dijk lopen.

Kaart 3: Karakterisering Grebbedijk

De Grebbedijk is in veel opzichten een verbinding. Tussen de hoge gronden van de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Van wonen, werken, recreatie, natuur en cultuurhistorie. En tussen stad en rivier.

Deze verbindingen maken van de 5,5 kilometer Grebbedijk een uniek stuk dijk in Nederland. De cultuur van de stad Wageningen leent zich bij uitstek voor een constructieve dialoog met het gebied. Wageningen en omstreken kenmerken zich door aanwezigheid van veel kennis en lokale initiatieven gericht op verbetering van de leefomgeving. Ook zijn de betrokkenheid bij de stad en de bereidheid daarover mee te praten groot.

2.3. Betrokken partijen

Uit een bestuurlijke consultatieronde in het kader van het Regioadvies Nederrijn en Lek in het kader van het Deltaprogramma Rivieren (eind 2013 – begin 2014) was al breed draagvlak voor een sterke Grebbedijk en de snelle uitvoering ervan. Ook zijn er vanuit diverse partijen meekoppelkansen aangegeven.

Waterschap Vallei en Veluwe, de provincies Gelderland en Utrecht en de gemeente Wageningen hebben samen het initiatief genomen om de ambitie Grebbedijk uit te werken en uiteindelijk uit te voeren.

Het waterschap is beheerder van de Grebbedijk en zorgt dat de dijk voldoet aan de veiligheidsnorm om de Gelderse Vallei te beschermen tegen overstromingen. Het rijk bepaalt de veiligheidsnorm. Het waterschap zoekt naar innovatie bij de verbetering van de dijk en in betrokkenheid van de omgeving. Het waterschap is verantwoordelijk voor de formele veiligheidstoetsing van de Grebbedijk.

De provincie Gelderland vindt regionale ontwikkeling en waterveiligheid belangrijk en wil waterveiligheidsmaatregelen verbinden met onder andere opgaven en ambities voor natuur, economie en ruimtelijke kwaliteit in het gebied.

De provincie zoekt die verbindingen ook bij de aanpak van de Grebbedijk. De provincie hecht aan een dialoog met inwoners en maatschappelijke organisaties (cocreatie). De provincie Utrecht heeft veiligheid als belangrijk aandachtsgebied omdat de gevolgen van een overstroming vooral in het Utrechtse deel van de Gelderse Vallei groot zijn. De provincie wil snel een veilige dijk na een zorgvuldig gebiedsproces en waar mogelijk meekoppeling van andere belangen, waaronder natuur, recreatie en cultuurhistorie (hoornwerk).

De gemeente Wageningen ziet maatregelen op en rond de Grebbedijk als kans om de relatie stad-rivier (economie, natuur, recreatie en ruimtelijke kwaliteit) te versterken. Naast de initiatiefnemers zijn er veel partijen betrokken bij de ambitie Grebbedijk. Deze partijen zijn in de actoranalyse Grebbedijk betrokken. Zie hiervoor paragraaf 3.1.

2.4. Opgaven en ambities

Op en rond de Grebbedijk spelen de volgende opgaven/ambities die betekenis kunnen hebben voor verdere verkenning.

Opgaven

Bestemmingsplan procedure Haven (Crisis- en Herstelwet)

In het kader van de in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) opgenomen actualisatieplicht voor bestemmingsplannen is in 2011 de procedure voor het actualiseren van het bestemmingsplan Haven gestart. Belangrijkste doel van deze actualisatie was het creëren van ontwikkelingsmogelijkheden voor de bedrijven. Daarnaast heeft de gemeenteraad besloten om een uitbreiding van 10% ten opzichte van de huidige bebouwing toe te staan. Om meer milieuruimte te creëren (stikstofproblematiek), heeft de gemeente de haven aangemeld voor de procedure onder de Crisis- en Herstelwet. Binnen 10 jaar wil de gemeente voldoen aan milieu wet- en regelgeving.

NURG

In de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG) zijn projecten opgenomen langs de rivieren in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur. In het NURG is de EHS-doelstelling verenigd met de taakstelling voor herstel en beheer van de waterhuishoudkundige systemen uit de derde en vierde Nota Ruimtelijke Ordening. Het rijk (EZ/SBB) is verantwoordelijk om deze opgave te realiseren. Delen van de uiterwaarden ter hoogte van de Grebbedijk zijn onderdeel van de NURG opdracht die thans bij Staatsbosbeheer is belegd.

Ambities

Coalitieakkoord provincie Utrecht 2015-2019 'In Verbinding'

In het Coalitieakkoord is het volgende opgenomen t.a.v. waterveiligheid: Wij willen droge voeten houden in onze provincie. Dat betekent dat we samen met de waterschappen en het Rijk zorgen voor goede dijken die ons beschermen tegen hoog water. Wij staan dan ook achter de keuzevoorstellen uit het Deltaprogramma: versterking van de Lekdijk en de Grebbedijk.

Coalitieakkoord provincie Gelderland 2015-2019 'Ruimte voor Gelderland'

In het coalitieprogramma Ruimte voor Gelderland is de grote opgave op gebied van waterveiligheid benoemd. De Grebbedijk is benoemd als één van de locaties waar de provincie actief bij de uitwerking van maatregelen betrokken zal zijn.

Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie Gelderland

Ede-Wageningen is een van de stedelijke agglomeraties en daarmee belangrijk voor de economie van Gelderland. Het kristallisatiepunt van de agrofoodsector ligt in FoodValley met de Wageningen UR als belangrijkste motor. De uitstraling, het belang en de positie van deze sector overstijgen Gelderland en Nederland. De provincie wil samen met het Rijk, de provincie Utrecht en de Regio FoodValley opvolging geven aan de uitkomsten van het MIRT-onderzoek (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) over fysieke knelpunten en kansen rond FoodValley; hoe deze kunnen worden weggenomen en benut.

De provincie gaat uit van een langjarige en duurzame aanpak om Gelderland blijvend te beschermen tegen overstromingen vanuit de (grote) rivieren en de Veluwerandmeren. Belangrijk uitgangspunt is dat de dijken op orde zijn. Preventie is de primaire pijler van het beleid.

De opgaven die de provincie en haar partners zien, zijn:

- blijvende bescherming tegen overstromingen vanuit de (grote) rivieren en de Randmeerkust;
- waar dat vanuit het oogpunt van waterveiligheid mogelijk is: ontwikkelen en versterken van karakteristieke riviernatuur in Natura 2000-gebieden;
- versterken van de kwaliteiten voor de vrijetijdseconomie van het rivierenlandschap en de Randmeerkust.

In de Omgevingsvisie geeft de provincie haar ambitie aan om hoogwaterbescherming samen op te laten gaan met Natura 2000 en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en Natuurbeleidsplan provincie Utrecht

Op basis van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie is het Utrechtse buitendijkse gebied bij de Grebbedijk aangewezen als 'Ecologische Hoofdstructuur'. De provincie zet er op in dat zich er geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voordoen die een significant negatief effect hebben op de wezenlijke waarden en kenmerken van de Ecologische Hoofdstructuur, hier tevens Natura 2000 gebied zijnde. Het Utrechtse binnendijkse en buitendijkse gebied bij de Grebbedijk zijn ook aangewezen als 'Militair erfgoed', en maken daarmee onderdeel uit van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur. Voor het militair erfgoed van de voormalige waterlinie ligt de opgave vooral op het via gebiedsontwikkelingen versterken en beleefbaar maken van de Grebbelinie in het landschap.

In het Natuurbeleidsplan 2.0 is aangegeven dat de provincie in het Utrechtse netwerk van natuur de nadruk legt op het behoud en versterken van biodiversiteit in drie grote systemen, waaronder het lint van uiterwaarden van de Nederrijn en Lek.

Structuurvisie Wageningen

De structuurvisie Wageningen, vastgesteld december 2013, gaat op een aantal plekken in op de Grebbedijk. De stelling in de Structuurvisie is dat de versterking van de Grebbedijk kan worden gekoppeld aan lokale wensen zoals de kwaliteitsverbetering van de kop van de Rijnhaven, de verplaatsing van de recreatiehaven richting het centrum, aanleg kanaal voor recreatievaart en natuurontwikkeling, het uitbreiden van het recreatieve routenetwerk, het maken van een verbinding met de binnenstad en Revitalisering Industrierweg en omgeving, Nudepark en Rijnhaven.

Havenontwikkeling Wageningen

Wageningen wil de lokale werkgelegenheid de ruimte bieden. Daarom kiest zij voor instandhouding en beperkte uitbreiding van onder andere de Rijnhaven. De Rijnhaven is van groot economisch belang voor het MKB en de reguliere werkgelegenheid. Tevens heeft de Rijnhaven als grote binnenhaven een belangrijke functie voor Regio Foodvalley. Een goede afwikkeling van het bijbehorende vrachtverkeer blijft een belangrijk aandachtspunt.

Er bestaat een lokale en bestuurlijke wens om een kwaliteitsverbetering voor de kop van de Rijnhaven door te voeren en om de recreatiehaven richting het centrum te verplaatsen. Tevens is de aanleg van een kanaal voor recreatievaart en natuurontwikkeling wenselijk net zoals het uitbreiden van het recreatieve routenetwerk, het maken van een verbinding van de rivier met de binnenstad. De kop van de haven kan worden ontwikkeld voor de recreatie en/of toerisme.

Binnenstad

Wageningen wil de levendigheid van de binnenstad versterken; dit is belangrijk voor de vitaliteit van de stad als geheel en voor het voorzieningencluster, dat bij een hoogwaardige kenniseconomie past. De gemeente heeft daarom alle stakeholders die belang hebben bij de binnenstad gevraagd om mee te denken. Bewoners, studenten, ondernemers en andere stadsmakers denken, schrijven en doen mee. Zowel over een visie als over initiatieven die op korte termijn kunnen worden opgepakt. De visie dient als basis voor een pilot 'omgevingsplan' die de gemeente dit najaar wil starten. Daarbij is duurzaamheid een belangrijk thema. Wageningen wil klimaatneutraal zijn in 2030. Dit betekent een enorme opgave op het gebied van energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. De opwekking van de benodigde hoeveelheid duurzame energie heeft een belangrijke ruimtelijke component.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Bij dit dijktraject staan nu geen concrete KRW-maatregelen gepland. Voor een deel van de maatregelen moet echter nog locatie gevonden worden; dit geldt met name voor natuurvriendelijke oevers. Verder is de aanleg/realisatie van strangen elders langs de Nederrijn niet overal even gegarandeerd. De uiterwaarden bij de Grebbedijk kunnen hier mogelijkheden voor zijn in de wetenschap dat grote stukken van deze uiterwaarden al zeer waterrijk zijn (waaronder de Blauwe Kamer). Wellicht zijn wel wat oeveraanpassingen mogelijk. Ook is strang-aanleg in het oostelijk deel wellicht mogelijk.

Foodvalley

Regio Foodvalley is een samenwerkingsverband van overheden in de Gelderse Vallei om regionale ruimtelijke en economische ontwikkelingen af te stemmen. De ambitie is het ontwikkelen van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale bedrijven en hoogopgeleide kenniswerkers.

Titel Ambitie Grebbedijk, startdocument brede verkenning 2015-2017

Pagina 10 van 17

Waterveiligheid is een bijna vanzelfsprekende randvoorwaarde. De regio pleit daarom voor een versnelde aanleg van een robuuste Deltadijk Grebbedijk.

De provincie Gelderland als bevoegd gezag en trekker en de provincie Utrecht (als mede bevoegd gezag) gaan met gemeenten, terreinbeheerders en betrokken maatschappelijke organisaties een Natura 2000 beheerplan Rijntakken opstellen. Daarin staan concrete maatregelen om de natuur te herstellen en te beschermen. Het concept-beheerplan Rijntakken wordt in 2016 ter inzage gelegd en vaststelling is gepland in 2017.

Grebbelinie

Dwars door de Gelderse Vallei slingert de Grebbelinie: een eeuwenoude waterlinie ter verdediging van het westen van ons land. Sinds 2007 wordt deze in verval geraakte linie stap voor stap weer zichtbaar gemaakt. De belangrijkste onderdelen van de linie worden hersteld en het gebied én de natuur eromheen worden aantrekkelijker en toegankelijker gemaakt. In december 2014 zijn de werkzaamheden aan het 'Hoorwerk aan de Grebbe' van start gegaan.

Ontwerp Waterbeheerprogramma 2016-2021 'Partnerschap als watermerk' Waterschap Vallei en Veluwe

Het waterschap heeft opgenomen om met gebiedspartners een beslissing te nemen over de versnelde en integrale uitvoering van de ambitie Grebbedijk Deltadijk in de planperiode. Het waterschap wil met de dijken bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving. Omdat de situatie per dijk verschilt, vraagt dat een aanpak op maat en een heldere communicatie met burgers en andere partijen. Hierbij blijft onze zorg voor een veilige dijk centraal staan.

Vlinderconvenant waterschap en Vlinderstichting

Het waterschap heeft met de Vlinderstichting een convenant gesloten om het beheer van de Grebbedijk te richten op een grotere soortenrijkdom van bloemen en grassen en het zo aantrekkelijker te maken voor vlinders.

Rijksambitie Natuurontwikkeling Grote Wateren

Een toekomstbestendige natuur in de grote wateren van Nederland in 2050-2100. Dat is het doel van de Rijksoverheid met de 'Natuurambitie Grote Wateren 2050 en verder'

3. Resultaten voorverkenning en vervolgaanpak

De initiatiefnemers Waterschap Vallei en Veluwe, provincies Gelderland en Utrecht en de gemeente Wageningen hebben gezamenlijk een voorverkenning uitgevoerd, die voortbouwt op het gebiedsproces Nederrijn Lek van het Deltaprogramma. Doel van de voorverkenning is de onderbouwing van een startdocument om te starten met de verkenning ambitie Grebbedijk conform de MIRT-systematiek. Daarvoor zijn een actor-

omgevingsanalyse, een bandbreedtestudie ruimtelijke kansen Wageningen en een bandbreedtestudie waterveiligheid Grebbedijk uitgevoerd.

3.1. Resultaten voorverkenning

De actor-omgevingsanalyse is gebaseerd op ruim 20 interviews met bestuurders en directeuren van partijen die een belang hebben bij de Grebbedijk. De analyse geeft een beeld van de j belangen die op en rond de Grebbedijk aanwezig zijn en of die wel of niet kunnen bijdragen aan de ambitie Grebbedijk. De analyse laat zien dat er een intentie is bij de direct betrokken bestuurders om vooruitlopend op toekomstige programmering in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (Hwbp) te starten met een gebiedsgerichte verkenning van de Grebbedijk. Ook vanuit het achterland (Gelderse Vallei) is deze steun aanwezig. Er liggen vooral ruimtelijke kansen op en naast de dijk op het gebied van natuur, recreatie, toerisme, duurzaamheid en economie zonder dat hiervoor al concrete initiatieven zijn genomen. Op landelijk niveau wordt de Grebbedijk vooralsnog beschouwd als een regionaal initiatief. Wel is er belangstelling voor de Grebbedijk Deltadijk als icoon van het nieuwe waterveiligheidsbeleid en innovatie van proces en techniek.

In de bandbreedtestudie veiligheid is gekeken naar het ruimtebeslag van de toekomstige Grebbedijk wanneer deze moet voldoen aan de nieuwe overstromingskansnorm uit het Deltaprogramma 2015. In deze studie is gebruik gemaakt van het tijdelijke Ontwerp Instrumentarium 2014. Dit instrumentarium is continue in ontwikkeling totdat het definitieve ontwerp instrumentarium in 2018 wordt opgeleverd. De resultaten van deze studie zijn een eerste inschatting van het ruimtebeslag van de toekomstige Grebbedijk, beschouwd vanuit het aspect waterveiligheid. Er is gerekend met een overstromingskansnorm van 1/100.000 zoals in het Deltaprogramma is voorgesteld en een robuustere overstromingskansnorm van 1/1.000.000. De eerste norm is beschouwd als het minimum veiligheidsniveau waaraan de Grebbedijk moet voldoen, de tweede is beschouwd als een norm voor de ambitie Grebbedijk Deltadijk. De resultaten laten zien dat de opgave en het ruimtebeslag sterk afhankelijk zijn van de afvoerhoogte en -verdeling, het toegestane overslagdebiet en technische oplossingen voor piping. Een bredere dijk of aangepast voorland biedt ook perspectief voor de hoogteopgave. Met de huidige uitgangspunten en kennis kan het ruimtebeslag beperkt blijven en lijkt die het grootst in het landelijk gebied. De veiligheidsopgave zal voor de hele Grebbedijk worden bepaald met het dan geldende ontwerpinstrumentarium.

De bandbreedtestudie naar ruimtelijke kansen in Wageningen heeft ruimtelijke ambities en kwaliteit benoemd op en aan de Grebbedijk in Wageningen en een doorkijk gegeven naar de haalbaarheid en mogelijke vervolgaanpak. Er is geen keuze gemaakt maar gezocht naar verbindingen met de ambitie Grebbedijk.

De relatie stad en rivier/uiterwaarden, versterking van recreatie/economie/infrastructuur en hogere natuurwaarden van de uiterwaarden zijn belangrijke bouwstenen uit de bandbreedtestudie.

3.2. Advies vervolgaanpak

De omgevingsanalyse, de bandbreedtestudie veiligheid en de bandbreedtestudie ruimtelijke kansen Wageningen laten zien dat betrokken partijen voldoende aanknopingspunten zien om nu een versnelde aanpak van waterveiligheid integraal verder te verkennen en verbindingen met natuur, economie/recreatie en infrastructuur daarin mee te nemen. De verkenning anticipeert op programmering op het Hoogwaterbeschermingsprogramma voor wat betreft de veiligheidsopgave. Voor ruimtelijke kansen en meer ruimtelijke kwaliteit moet een brede verkenning inzicht geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid daarvan. In hoofdstuk 4 is een aantal doelen en vertrekpunten geformuleerd om aan te geven waar energie en kansen zijn voor een gedragen en uitvoerbare ambitie Grebbedijk.

4. Doelen en vertrekpunt brede verkenning ambitie Grebbedijk

4.1. Doel

Het doel van de ambitie Grebbedijk is om zo snel mogelijk te komen tot een veilige, robuuste en mooie dijk met benutting van ruimtelijke kansen. Voor de volgende fase van verkenning zijn op basis van de bouwstenen uit de voorverkenning een aantal vertrekpunten bepaald.

4.2. Projectresultaat

Het projectresultaat van de verkenning ambitie Grebbedijk is een integraal plan met:

- een voorkeursalternatief voor de verbetering van de Grebbedijk voor een robuuste bescherming van de Gelderse Vallei tegen overstromingen;
- (voorlopige) ontwerpen, businesscases en uitvoeringsovereenkomsten voor andere maatregelen die onderdeel zijn van of zijn aangehaakt bij de veiligheidsmaatregelen;
- aantoonbare maatschappelijke meerwaarde in de verbinding van waterveiligheid en ruimtelijke maatregelen .

De veiligheidsopgave en -maatregelen kunnen ook ruimtelijke ontwikkelingen aanjagen of faciliteren zonder dat die ontwikkelingen daar integraal deel van uit maken. De verkenning moet aangeven hoe verschillende maatregelen voor veiligheid, recreatie/economie en natuur samenhangen en op welke wijze de uitvoering haalbaar en betaalbaar is, bijvoorbeeld via een programmatische en gefaseerde aanpak.

4.3. Vertrekpunten verkenning

De vertrekpunten geven aan waar zich kansrijke verbindingen tussen waterveiligheid en andere opgaven aftekenen en hoe de verkenning het meest kansrijk is voor een gedragen, haalbare en uitvoerbare vervolgaanpak. Voor het waterschap, de provincies Gelderland en Utrecht en de gemeente Wageningen geven de vertrekpunten richting aan de vervolgstap van de verkenning ambitie Grebbedijk.

- 1) De urgentie om zo snel mogelijk te starten met het verkennen van de ambitie Grebbedijk is breed gedragen in de regio. De grote gevolgen van een doorbraak van de Grebbedijk voor de regio en Nederland vragen om een snelle aanpak met als resultaat een veilige en robuuste Grebbedijk. De veiligheidsopgave is en blijft de belangrijkste drager en vliegwiel voor de brede verkenning. Inzet is de Grebbedijk zo snel mogelijk te programmeren op het Hoogwaterbeschermingsprogramma (hwbp) zo snel mogelijk. De verkenning anticipeert op spoedige programmering in het Hoogwaterbeschermingsprogramma.
- 2) Ruimtelijke maatregelen kunnen in aanmerking komen voor programmering in het MIRT. Dit kunnen ruimtelijke oplossingen voor de veiligheidsopgave zijn zoals rivierversuiming, maar ook ruimtelijke plannen of maatregelen die meeliften met de veiligheidsopgave.
- 3) De verbinding veiligheid, natuur en recreatie/economie is een kansrijk vertrekpunt voor verdere uitwerking in de verkenningsfase met ruimtelijke kwaliteit als drager. Het zwaartepunt van mogelijke verbindingen ligt bij de huidige Grebbedijk en het buitendijks gelegen gebied. De ambities en opgaven binnendijks lijken minder relatie te hebben met de Grebbedijk met uitzondering van de verbinding tussen de stad Wageningen en de rivier. Er zijn op dit moment geen opgaven of ambities die om verplaatsing van de Grebbedijk vragen.
- 4) De ambitie om de Grebbedijk zo snel mogelijk te versterken en daarbij ruimtelijke kansen te benutten biedt een goede basis voor innovaties. Het slim verbinden van veiligheidsmaatregelen met natuur, economie/recreatie en infrastructuur vraagt creativiteit en een brede kijk. Ook het proces van een brede gebiedsdialog om het belang van de Grebbedijk voor Nederland, de regio en de directe omgeving uit te dragen en tot een gedragen plan te komen biedt kansen voor een slimme procesaanpak.
- 5) De uiteindelijke veiligheidsopgave is nog niet bekend omdat de ontwerpregels bij de nieuwe normen nog niet vaststaan en ook nog geen duiding is gegeven aan een deltadijk. Uitgaande van de huidige toets- en ontwerpregels die vooruitlopen op de nieuwe normering, lijkt de verbeteropgave in het landelijk gebied het grootst en ter hoogte van de industriehaven nihil. Voor de hoogte- en stabiliteitsopgave zijn er kansen voor innovatieve en slimme maatregelen met een beperkter of multifunctioneler ruimtebeslag

- 6) In de structuurvisie van Wageningen is de (jacht)havenontwikkeling gekoppeld aan de mogelijke aanpassing van de haven. De wens van de gemeente is verplaatsing van de jachthaven richting het centrum, al dan niet in combinatie met verdere ontwikkeling van de industriehaven. De gemeente is voor het havengebied een bestemmingsplanprocedure gestart in het kader van de Crisis- en Herstelwet. Om deze reden valt het havengebied buiten de scope van de brede verkenning. De gemeente zal de wisselwerking tussen de bestemmingsplanprocedure en de brede verkenning ambitie Grebbedijk waarborgen en kansen benutten om de rivier, de Grebbedijk en het stedelijk gebied meer met elkaar te verweven en de natuur- en recreatieve kwaliteiten van de uiterwaarden verder te versterken.
- 7) De uiterwaarden langs de Grebbedijk hebben de status van Natura 2000 gebied. Voor de verdere inrichting en verwerving van de Plassenwaard zijn er opgaven benoemd in de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG). Doel is de uiterwaarden langs de Nederrijn-Lek met elkaar te verbinden inclusief een faunapassage van de Wageningse haven. Mogelijk zijn er ook aanknopingspunten met de opgaven voor de Kaderrichtlijn Water.
- 8) Voor de gemeente Rhenen zijn behoud en waar mogelijk versterking van de cultuurhistorische waarde van het Hoornwerk een aanvulling op ontwikkeling van het recreatieve routenetwerk.

4.4. Projectscope

Het plangebied voor de verkenning bestaat uit de Grebbedijk en het voorgelegen buitendijks gebied. Het project wordt daarmee begrensd door de rivier buitendijks en het profiel van vrije ruimte van de Grebbedijk binnendijks. Oostelijk en westelijk zijn de hoge gronden van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe de begrenzing.

De bestemmingsplanprocedure voor de (industrie)haven van Wageningen maakt geen deel uit van de projectscope. Deze procedure is onderdeel gemaakt van de Crisis- en Herstelwet en betreft vooral de toekomstige ontwikkelrichting en -ruimte voor de (industrie)haven. De verkenning en bestemmingsplanprocedure hebben wel een sterke wisselwerking. Ook heeft de gemeente ambitie de jachthaven te verplaatsen richting de stad. Deze ambitie wordt in de verkenning wel meegenomen in relatie tot veiligheidsopgaven en ambities voor de uiterwaarden en de verbinding stad - rivier. In principe wordt de ruimtelijke ontwikkeling van de industriehaven via de bestemmingsplanprocedure geregeld.

5. Hoofdpijnen vervolgaanpak

5.1. Proces

In dit startdocument zijn alle relevante aspecten voor deze gebiedsontwikkeling op hoofdpijnen belicht, deels gebaseerd op een omgevingsanalyse en bandbreedtestudies voor waterveiligheid Grebbedijk en ruimtelijke kansen Wageningen. In de verkenningfase is het van belang al deze aspecten verder uit te werken en te toetsen.

Het uitgangspunt voor het vervolg is anticiperen op programmering in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (Hwbp) van de veiligheidsopgave ambitie Grebbedijk. Daarvoor zal een brede verkenning opgestart worden die zoekt naar ruimtelijke kansen en kwaliteit. De verkenning moet helder maken of en zo ja hoe deze kansen met de veiligheidsopgave zijn te verbinden en of die ruimtelijke kansen haalbaar (tijd en geld) en uitvoerbaar zijn. Het Hwbp betaalt alleen de veiligheidsopgave en inpassing. Voor ruimtelijke kansen en meer ruimtelijke kwaliteit is aparte financiering nodig.

Het Hwbp volgt in grote lijnen de MIRT-systematiek van verkenning-planuitwerking-uitvoering. Voor al deze fasen staat in principe 2 jaar. Wel is voorafgaand aan de verkenning de nadere veiligheidsanalyse geïntroduceerd die inzicht moet geven in de veiligheidsopgave (nieuwe normen) en om het project qua draagvlak en organisatie klaar te maken voor uitvoering binnen 6 jaar. In overleg met het programmabureau Hwbp moet de status van de op te starten verkenning in de fasering worden bepaald vooruitlopend op toetsing en programmering.

Het waterschap, de provincies Utrecht en Gelderland en de gemeente Wageningen gaan de verkenning gezamenlijk uitvoeren.

Het waterschap is trekker en staat voor een robuuste, slimme en aantrekkelijke dijk die minimaal voldoet aan de norm en voor benutting van ruimtelijke kansen en kwaliteitsimpulsen.

De provincie Gelderland wil de veiligheid gewaarborgd hebben, de regio versterken en heeft de ambitie ruimtelijke kwaliteit aan het gebied toe te voegen vooral in verbinding met natuur.

De provincie Utrecht wil de veiligheid gewaarborgd hebben en ziet kansen voor behoud en versterking van natuur en cultuurhistorie.

De gemeente Wageningen brengt de ambitie in om de stad en de rivier beter te verbinden door bijvoorbeeld de jachthaven meer naar de stad te brengen. Ook heeft de gemeente ambitie om de infrastructuur op en aan de dijk te verbeteren en natuur en recreatie in samenhang te versterken.

De projectleider 'brede verkenning Grebbedijk' zal een plan van aanpak voorleggen en ter instemming voorleggen aan het Bestuurlijk Overleg.

Het in te stellen projectteam 'brede verkenning Grebbedijk' stelt een plan van aanpak op. De vertrekpunten bij het opstellen van dit plan van aanpak zijn in paragraaf 4.2 aangegeven.

5.2. Organisatie

Uitgangspunten voor de organisatie zijn:

- gezamenlijk opdrachtgeverschap (opdrachtgeversteam);
- voldoende inzet in projectteam (o.b.v. ieders verantwoordelijkheden, kwaliteiten en kennis);
- het delen van de plankosten.

Het waterschap is uitbestedende partij voor eventuele diensten van derden. Daarbij is het belangrijk rekening te houden met subsidierandvoorwaarden van het Hwbp.

De opbouw van de projectorganisatie voor de verkenning vindt plaats op basis van het integraal projectmanagementmodel (IPM) :

- projectmanagement
- projectbeheersing
- omgevingsmanagement
- technisch management
- contractmanagement

5.3. Aandachtspunten vervolgaanpak

De volgende aandachtspunten gelden voor de vervolgaanpak:

- De formele toetsing van de Grebbedijk aan de nieuwe normen om in aanmerking te komen voor programmering op het Hwbp.
- De programmering in het Hwbp op basis van de veiligheidsurgentie.
- Onderbouwing , draagvlak en zicht op financiering en uitvoering van ruimtelijke kansen.
- Verwachtingen in het gebied en participatie belanghebbenden bij de gebiedsdialog.
- De samenhang met de bestemmingsplanprocedure/herstructurering haven.
- Randvoorwaarden bij maatregelen buitendijks (natuur, hydraulisch).

5.4. Fasering/mijlpalen verkenning ambitie Grebbedijk

Doorlooptijd verkenning 2015-2017.

5.5. Tijdpad ambitie Grebbedijk

- 2015-2017: gebiedsdialog en verkenning versnelde en innovatieve aanpak Grebbedijk en ruimtelijke kansen.
- 2017: formeel toetsoordeel Grebbedijk als basis programmering Hwbp.
- 2018-2019: planuitwerking dijkverbetering (Hwbp) en ruimtelijke kansen (als onderdeel dijkverbetering, apart MIRT-spoor of anderszins).

Titel Ambitie Grebbedijk, startdocument brede verkenning 2015-2017

Pagina 17 van 17

- 2018: programmering Grebbedijk in het Hwbp 2019-2024.
- 2020-2021: uitvoering verbetering Grebbedijk en daaraan gekoppelde ruimtelijke kansen.
- Pm: (samenhangende) planuitwerking ruimtelijke kansen/ gebiedsontwikkeling via MIRT of anderszins.